विपद् व्यवस्थापन र सामाजिक सुरक्षा

- भूकम्पबाट **११ औं** अति जोखिम
- बाढी र पहिरोबाट **३० औं** अति जोखिम
- सडक दुर्घटनाबाट मृत्युदरको आधारमा **५० औ** अति जोखिम
- जलवायु परिवर्तनमा ४ **औं** अति जोखिम -
- नेपाल विश्वमा **२० औं** विपद् संकटासन्न राष्ट्रमा पर्दछ

जोखिम सुचकाङ्क

श्रोत :- विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजनाः २०१८-२०३०

गोर्खा भूकम्प ८,९७९ मानिसहरूको मृत्यु , **४९८,८५२ निजी घरहरू** तथा **२,६५६ सरकारी भवनहरू** पूर्ण रुपमा क्षती ।

१९,००० भन्दा बढी कक्षाकोठाहरू पूर्णरूपमा क्षती

गोर्खा भूकम्प पछि बनेको संरचना

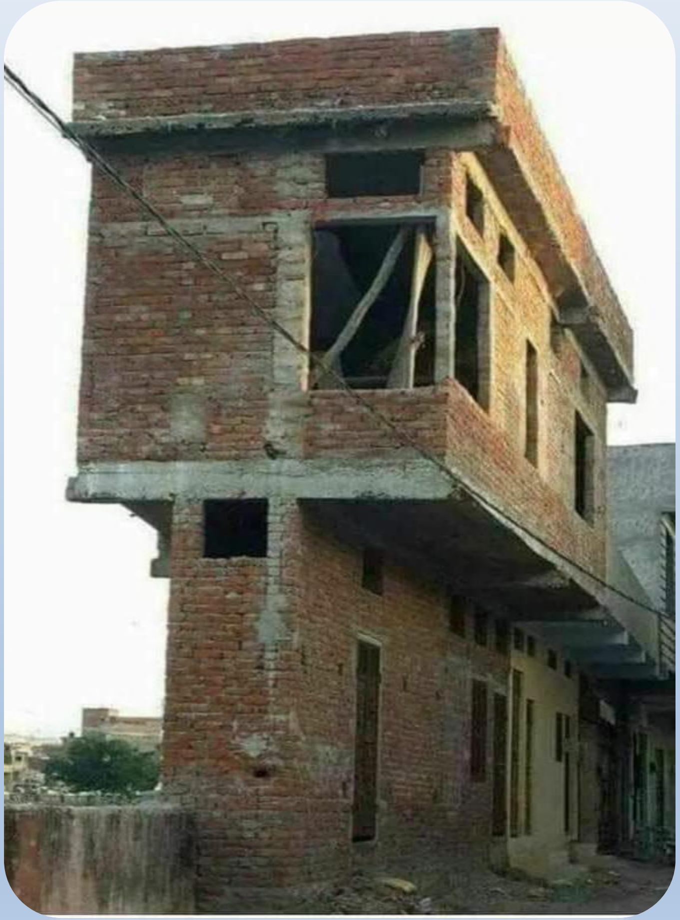

विपद् र संरचनाहरु

विपद् र संरचनाहरु

Photo Kushal Goya

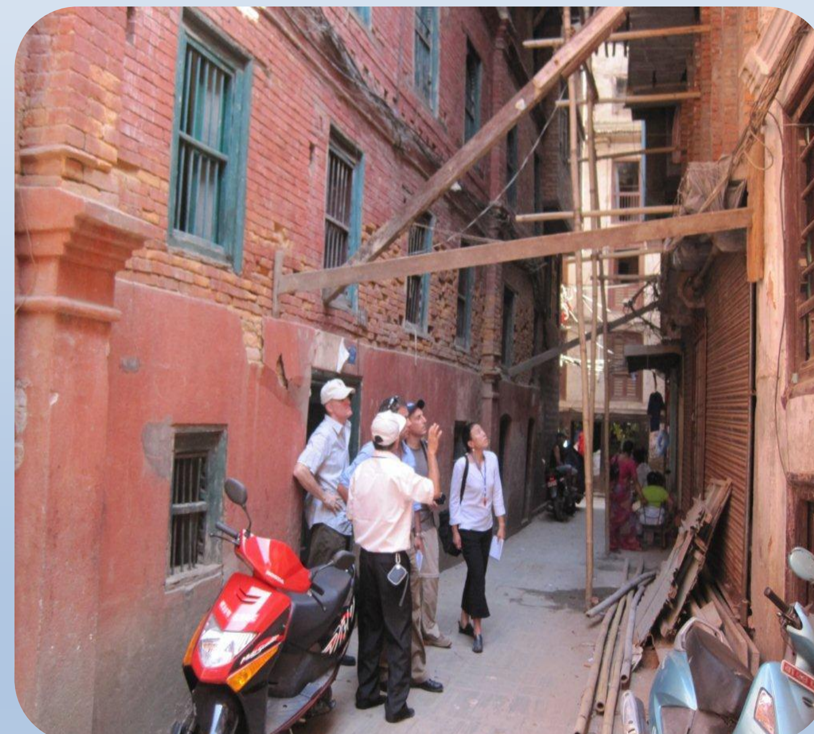

बाढी र पहिरो

हनुमन्तेको बाढी २०७५, भक्तपुर

भूकम्प: नेपालको प्रमुख बिपद्

भूकम्पीय जोखीमामा एघारौं स्थानमा पर्ने देश नेपाल

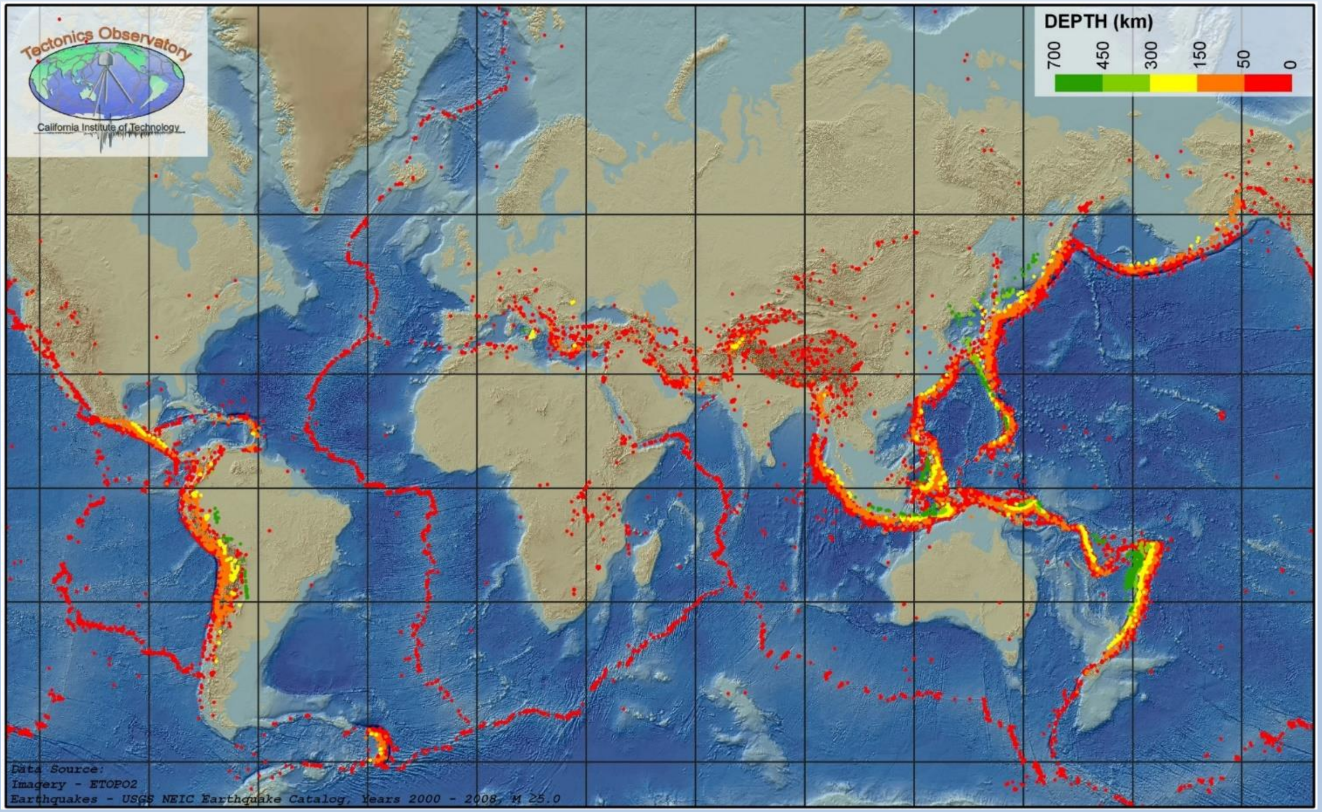

भूकम्प: नेपालको प्रमुख बिपद्

भूकम्पीय नक्सा

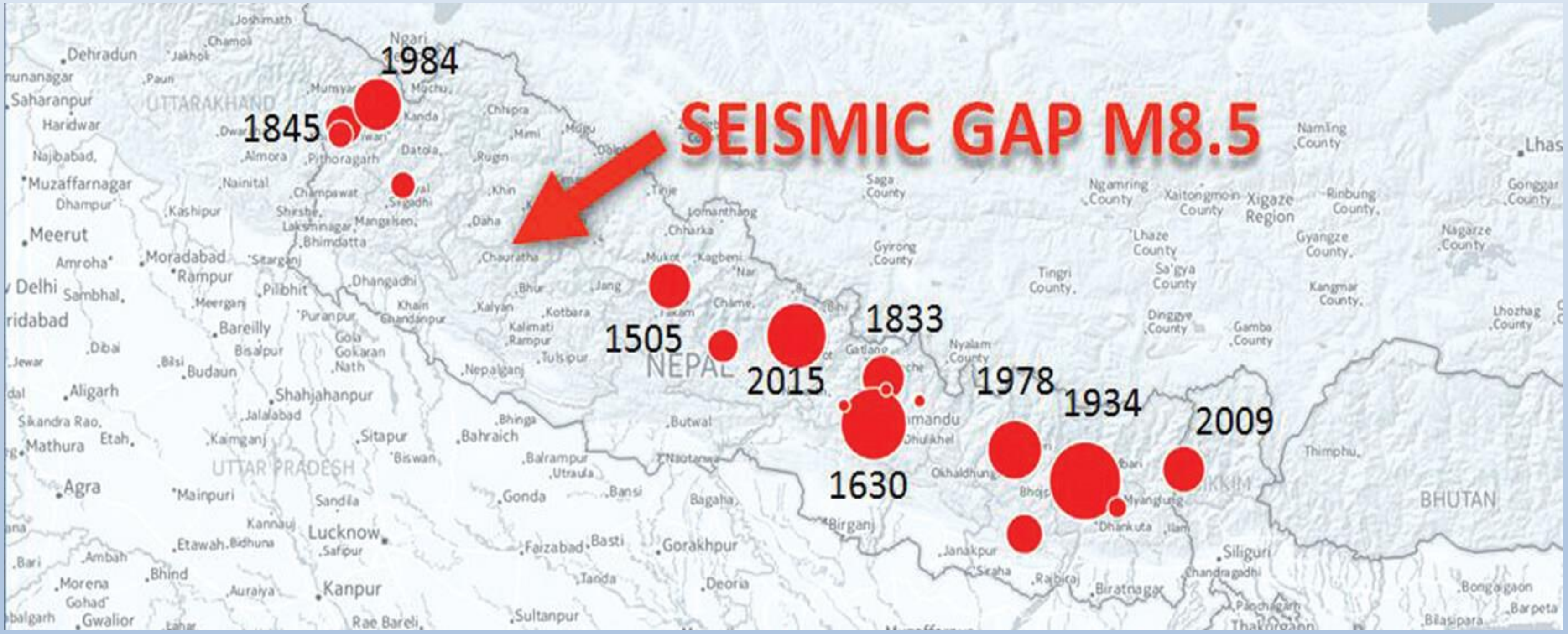

भबिस्य जान सक्ने भूकम्पको अनुमानीत मानबीय क्षती

- दुरहाम बिश्वबिद्यालय र एनसेटले गरेको २०१८ मा गरेको अध्ययन
- बिभिन्न ८ खालको संरचना लगाएतलाई ध्यान दिएर गरीएको अध्ययन
- देशका बिभिन्न ठाउमा जान सक्ने ३० फरक भूकम्प
- ३ खालको अबस्था, कार्यलय खुल्ने दिन, कार्यलय बन्द हुने दिन र रातको समयमा भूकम्प आउदा हुने अनुमानीत मानबीय क्षती
- यसरी ३० फरक भूकम्प र ३ फरक समय गरी ९० सिनारीयोमा हुने अनुमानीत मानबीय क्षतीको अध्ययन

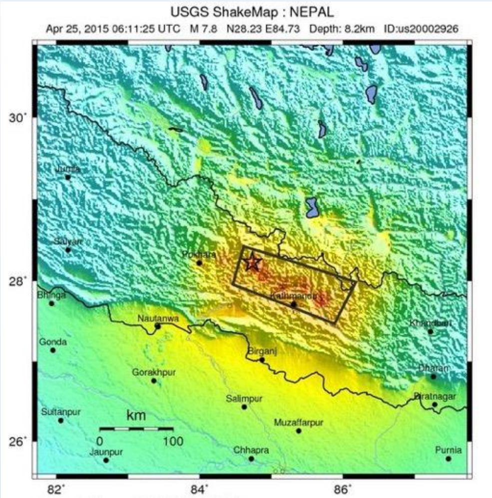

Rockfall damage in Kodari

भबिस्य जान सक्ने भूकम्पको अनुमानीत मानबीय क्षती

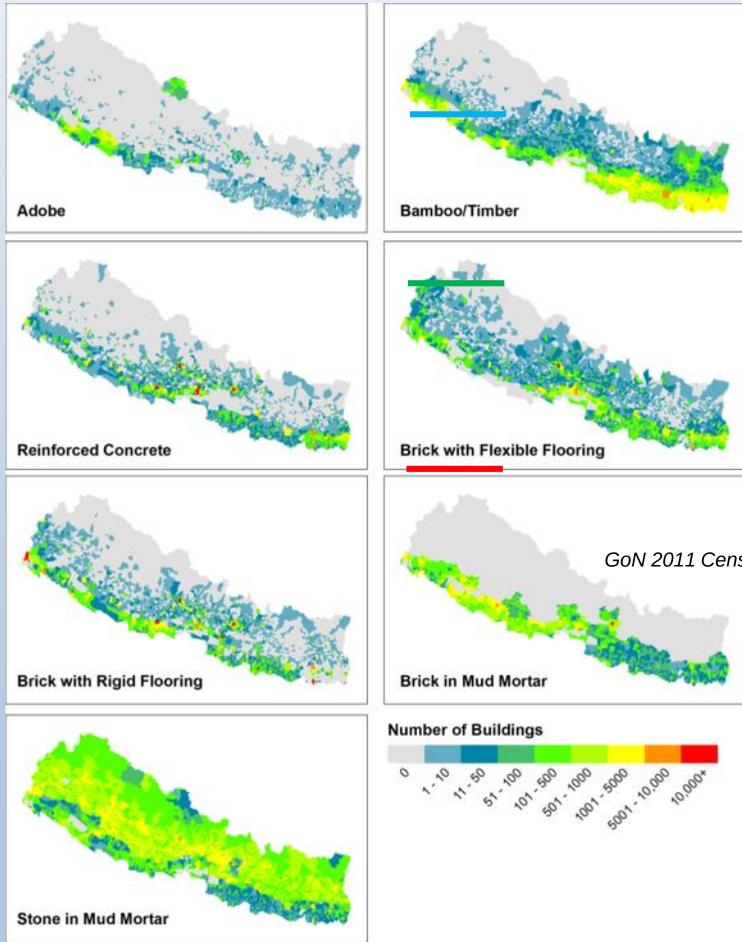

GoN 2011 Census

बिभिन्न खालको घरहरु र त्यसबाट हुन सक्ने अनुमानीत मानबीय क्षती

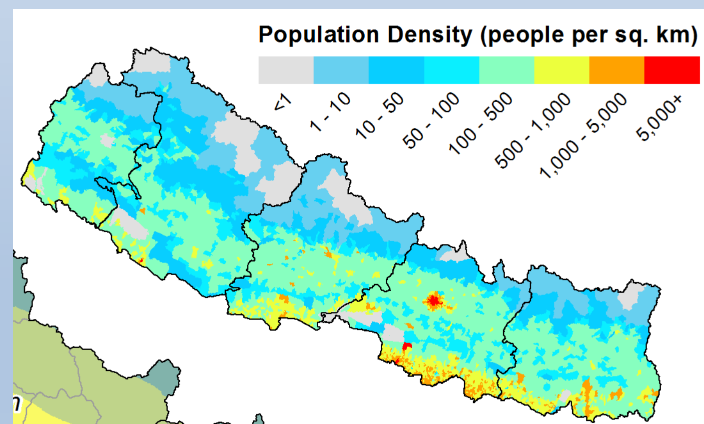

HAZUS & Emily So

Building Typology	Fatality Rate
Adobe	5.0%
Bamboo	0.5%
Timber	2.0%
Reinforced Concrete	10.0%
Brick with flexible flooring	5.0%
Brick with rigid flooring	15.0%
Brick in mud mortar	5.0%
Stone in mud mortar	5.0%

भबिस्य जान सक्ने भूकम्पको अनुमानीत मानबीय क्षती

बिभिन्न सिनारीयो

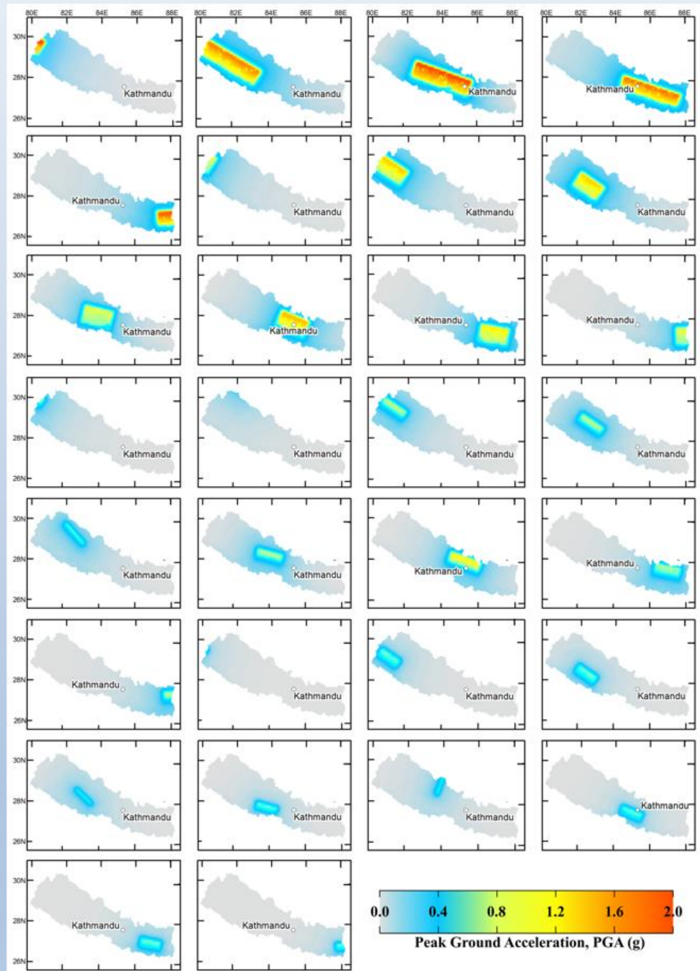

Scenario (Location-Fault_Mag)	Time of Day		
	Work Day	Non-work Day	Night
Wind-MFT_8.6	10,631	16,023	24,137
FWMW-MFT_8.6	36,770	53,175	81,434
WC-MFT_8.6	74,256	85,299	144,394
CE-MFT_8.6	65,946	71,960	124,942
Eind-MFT_8.6	15,231	20,321	32,665
W-Ind-MFT_8.3	5,908	8,956	13,458
FW-MFT_8.3	15,907	24,490	36,544
MW-MFT_8.3	24,404	37,559	56,089
W-MFT_8.3	32,200	43,013	68,178
C-MFT_8.3	53,025	55,444	98,375
E-MFT_8.3	23,731	30,196	49,265
Eind-MFT_8.3	7,536	10,608	16,679
WInd-MFT_7.8	3,100	5,070	7,429
FW-MFT_7.8	8,561	14,070	20,491
MW-MFT_7.8	12,796	21,050	30,638
W-MFT_7.8	19,644	26,476	41,891
C-MFT_7.8	38,333	36,876	68,301
E-MFT_7.8	9,739	14,316	22,200
Eind-MFT_7.8	3,791	5,911	8,902
WInd-MFT_7.0	856	1,298	1,958
FW-MFT_7.0	6,474	10,338	15,259
MW-MFT_7.0	8,518	13,645	20,090
W-MFT_7.0	11,369	16,400	25,114
C-MFT_7.0	28,038	23,261	46,414
E-MFT_7.0	6,882	9,916	15,537
Eind-MFT_7.0	2,267	3,372	5,134
SChn-KKM_7.8	166	323	523
MW-WFSN_7.8	5,292	9,023	13,042
MW-WFSS_7.3	7,361	12,134	17,727
W-TKG_7.3	1,560	2,531	3,798
Average	**18,010**	**22,768**	**37,020**

Province 1

Fatalities:

Average: 5,500
Worst-case: 20,000

Injuries:

Average: 18,000
Worst-case: 138,000

Building Damage:

Average: 24,000
Worst-case: 79,000

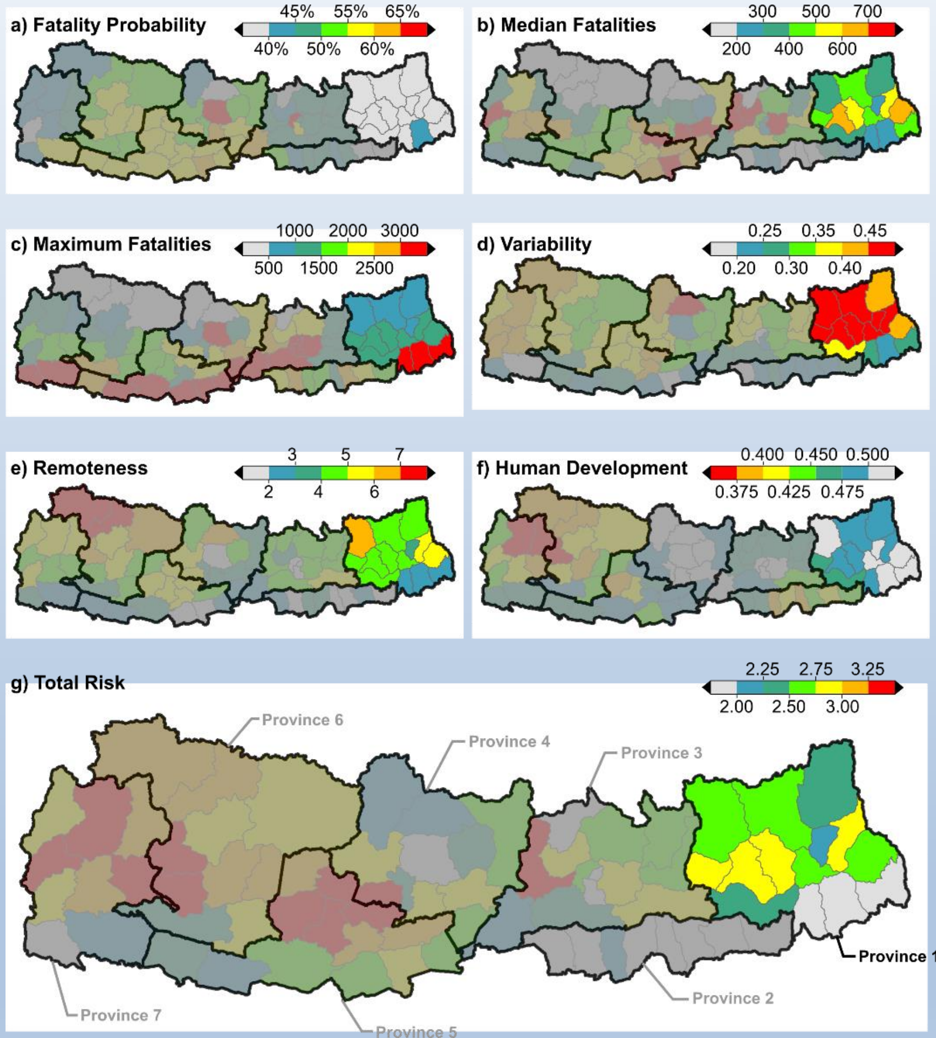

Province 2

Fatalities:

Average: 800
Worst-case: 17,000

Injuries:

Average: 3,000
Worst-case: 89,000

Building Damage:

Average: 3,000
Worst-case: 39,000

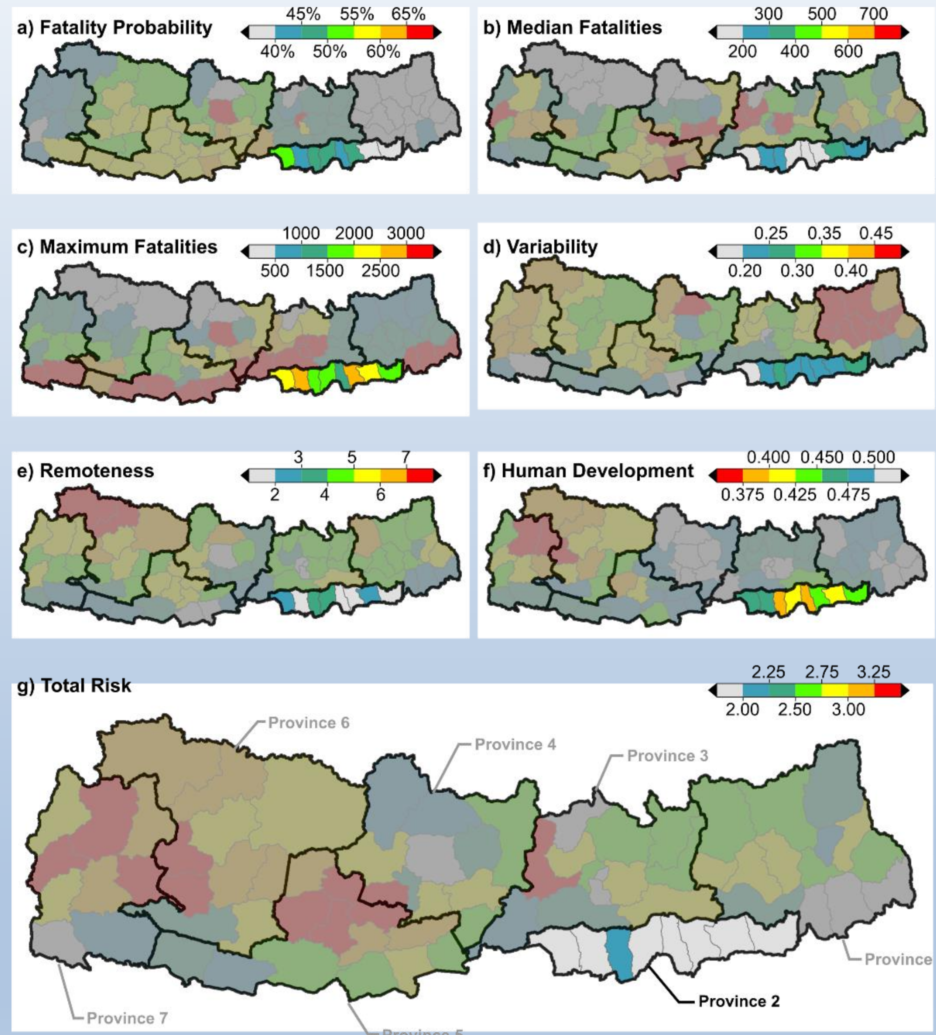

Bagmati Province

<u>Fatalities:</u>

Average: 3,000
Worst-case: 58,000

<u>Injuries:</u>

Average: 10,000
Worst-case: 274,000

<u>Building Damage:</u>

Average: 11,000
Worst-case: 172,000

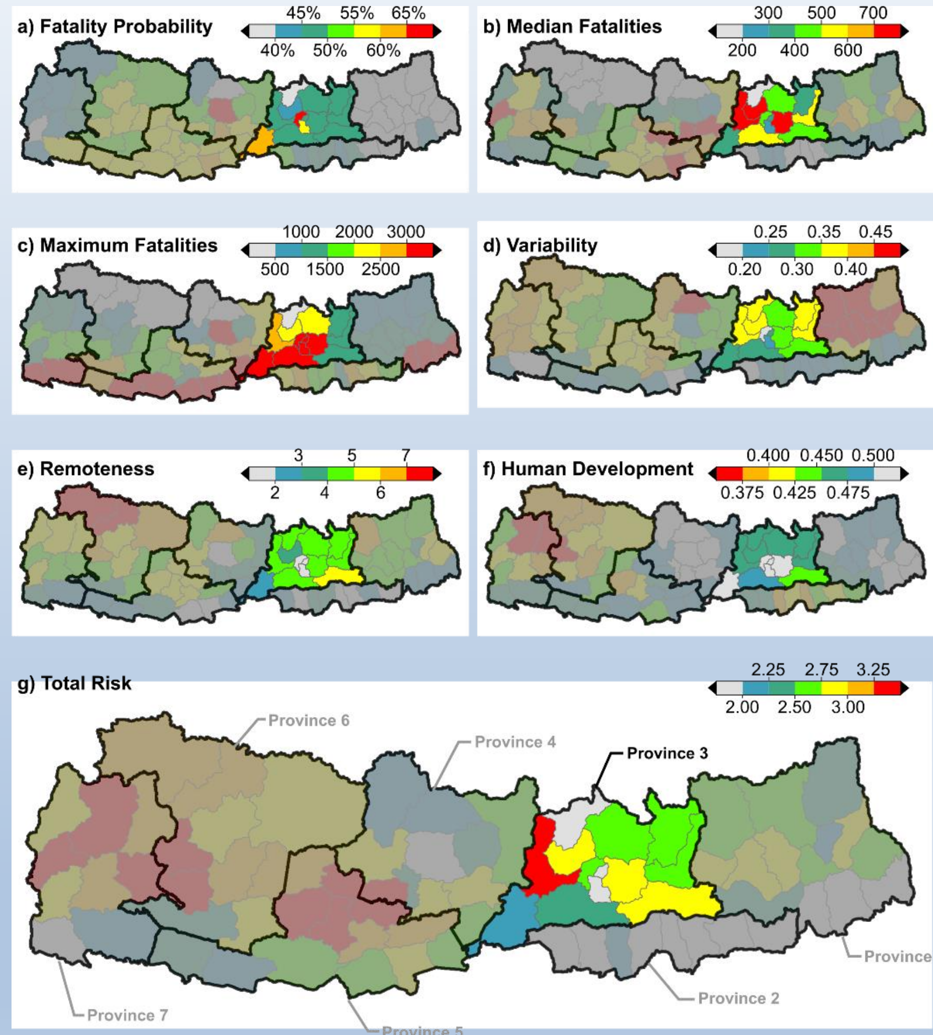

Province 4

Fatalities:

Average: 1,400
Worst-case: 20,000

Injuries:

Average: 8,000
Worst-case: 122,000

Building Damage:

Average: 11,000
Worst-case: 79,000

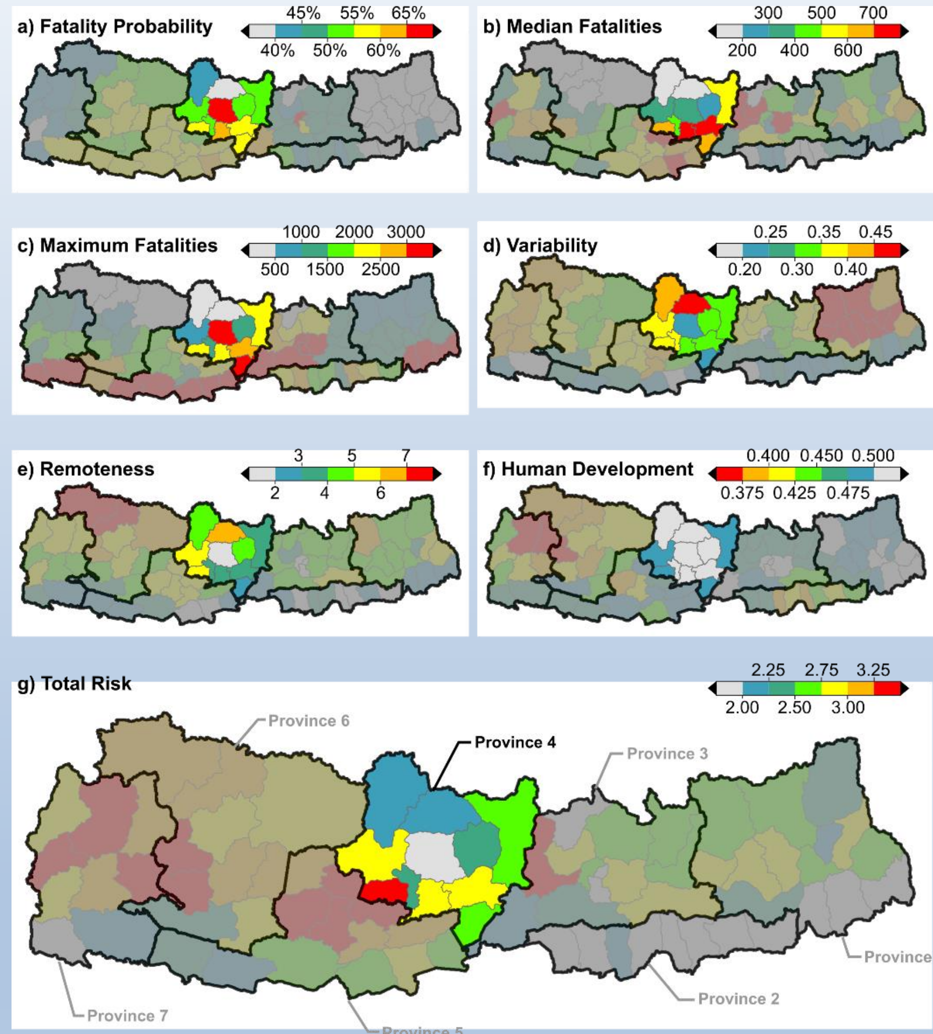

Province 5

Fatalities:

Average: 4,500
Worst-case: 35,000

Injuries:

Average: 25,000
Worst-case: 202,000

Building Damage:

Average: 17,000
Worst-case: 107,000

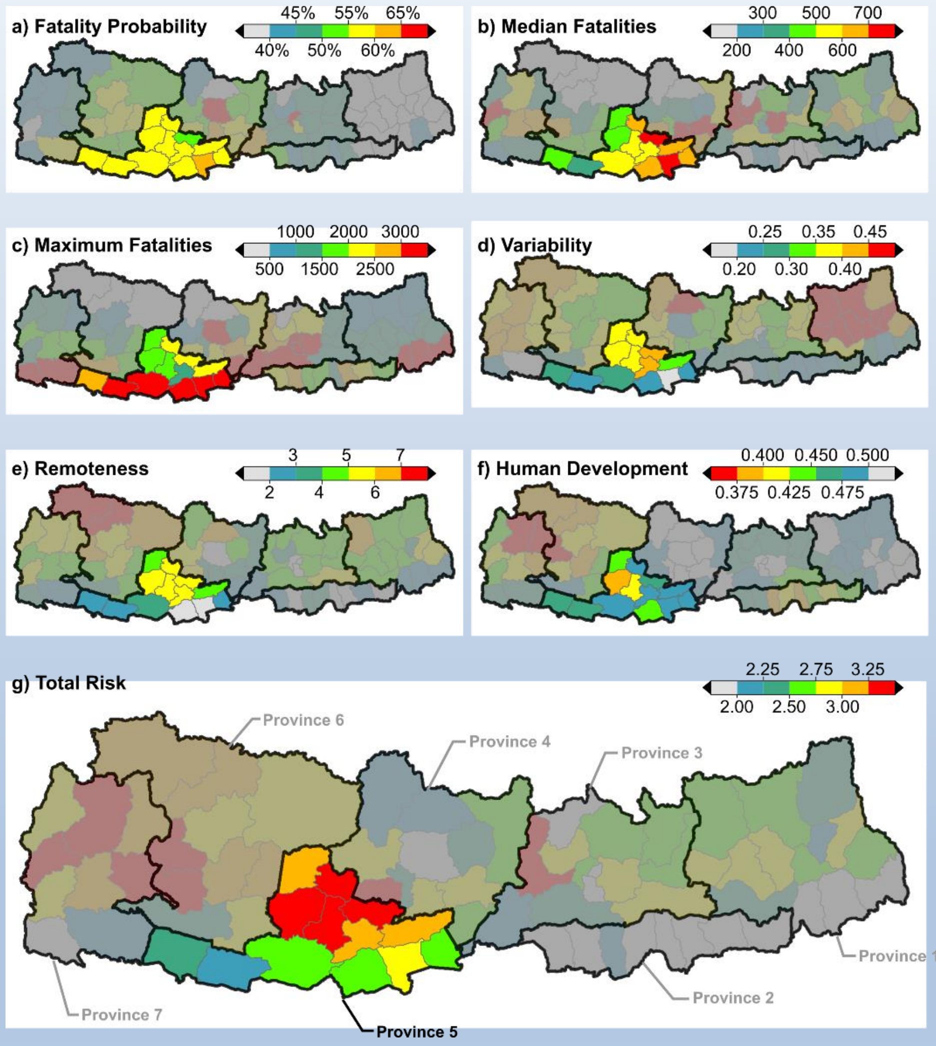

Lumbini Province

Fatalities:

Average: 2,200
Worst-case: 11,000

Injuries:

Average: 11,000
Worst-case: 84,000

Building Damage:

Average: 10,000
Worst-case: 42,000

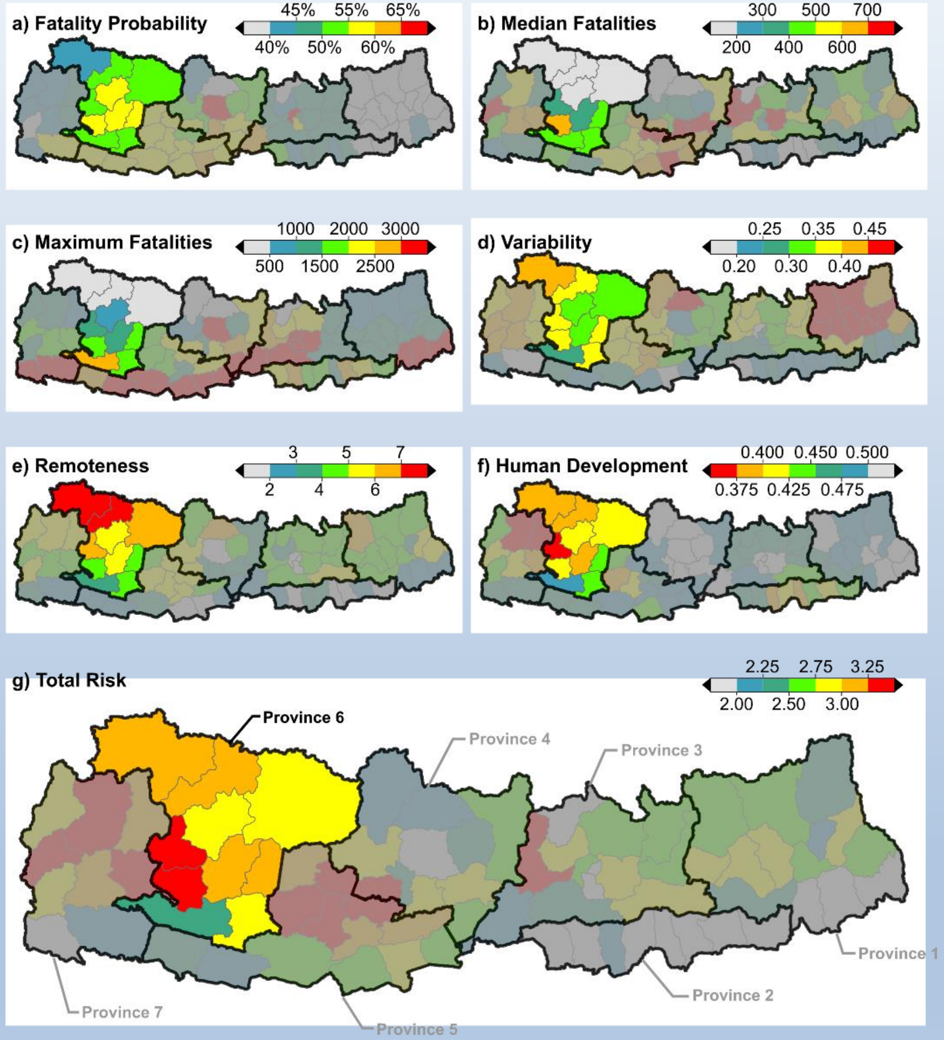

Province 7

Fatalities:

Average: 2,000
Worst-case: 17,000

Injuries:

Average: 6,000
Worst-case: 109,000

Building Damage:

Average: 10,000
Worst-case: 53,000

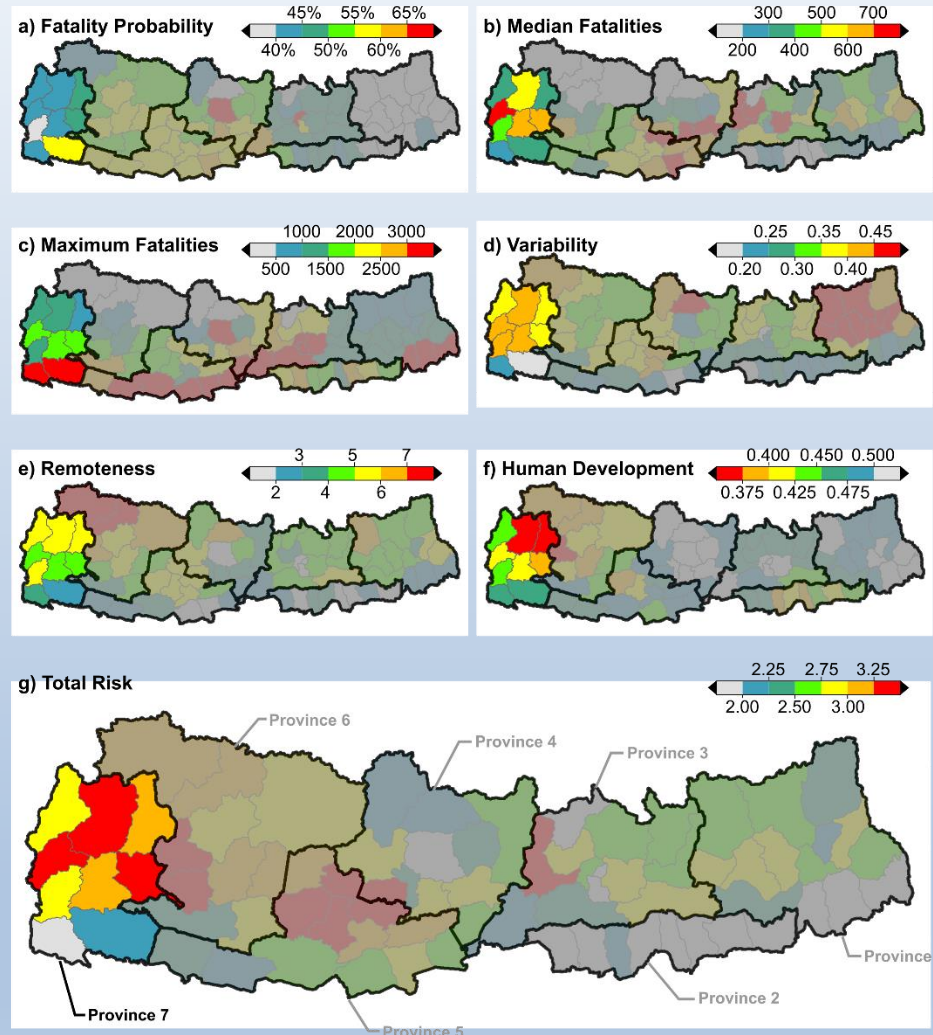

विपद्ले सबभन्दा बढि कस्लाई पीरोल्छ र उनीहरुको सामाजीक सरक्षालाई कीन विपद्मा जोड्न आबस्यक छ ?

सामाजिक सुरक्षा

अति गरिबी अवस्थामा गुज्रिरहेका, असहाय अवस्था रहेका, जोखिममा परेका वा उन्मुख व्यक्ति, घरपरिवार तथा समुदायलाई अति गरिबी तथा जीवनमा आउन सक्ने सम्भाव्य जोखिमहरुबाट जोगाएर सुरक्षित जीवनको सुनिश्चितता प्रदान गर्ने नीति र कार्यक्रमहरुलाई सामान्यत सामाजिक सुरक्षा भनिन्छ ।

सामाजिक सुरक्षाः एतिहासिक पृष्ठभुमी

- औपचारिक रुपमा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम विश्वमा नै सबभन्दा पहिला जर्मनीले सन् १८८० को दशकदेखि बिरामी कामदारको स्वास्थ्य बीमाबाट
- फ्रान्सले सन् १९०५ देखि बेरोजगारी भत्ताको व्यवस्थाबाट, बेलायतले सन् १९११ देखि स्वास्थ्य बीमा, बेरोजगारी भत्ता र जेष्ठ नागरिकको बीमा वा भत्ता कार्यक्रमबाट र
- तत्कालीन सोभियत सङ्घले सन् १९२२ देखि बृहत् सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था शुरु गरेको पाइन्छ ।

नेपालमा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम

- नेपालमा सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी कार्यको थालनी वि.सं. १९९१ तिर प्रथम विश्वयुद्धबाट फर्केका घाइते नेपाली सैनिकहरुलाई वार्षिक एकमुष्ठ रकम उपलब्ध गराउने प्रयाससँगै शुरु भएको देखिएको छ।
- त्यसपछि वि.सं. १९९८ तिर सेवा निवृत्त सैनिक र त्यसको एक बर्षपछि सेवा निवृत्त सरकारी कर्मचारीलाई निवृत्तिभरण प्रदान गर्ने कार्य शुरु भएको देखिन्छ।

नेपालमा सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी कार्यको विकासक्रम

- वि.सं. १९९१ मा सैनिक द्रव्यकोषको स्थापना
- वि.सं. १९९८ मा निवृत्तिभरणको प्रारम्भ
- वि.सं. २००1 मा निजामति प्रोभिडेन्ट फण्डको स्थापना
- वि.सं. २०१९ मा कर्मचारी सञ्चयकोषको स्थापना
- वि.सं. २०४७ मा नागरिक लगानी कोषको स्थापना
- वि.सं. २०४८ मा श्रम ऐन र २०४९ मा श्रम नियमावली लागू
- वि.सं. २०५१ मा जेष्ठ नागरिक भत्ताको प्रारम्भ
- वि.सं. २०६६ मा सामाजिक सुरक्षा करको प्रारम्भ

नेपालमा सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी कार्यको विकासक्रम

- वि.सं. २०६७ मा सामाजिक सुरक्षा कोषको स्थापना
- वि.स. २०७४ मा योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम
- वि.स. २०७५ मंसिर ११ मा सामाजिक सुरक्षा योजनाको प्रारम्भ तथा २०७६ श्रावण १ गतेदेखि लागू

नेपालमा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम

योजनागत रुपमा विशेषगरी छैठौं योजनादेखि खासगरी गरिब र सीमान्तकृत समूहको सवालमा ध्यान दिई आधारभूत आवश्यकतालाई केन्द्रित गरी योजना तर्जुमा गरेको देखिन्छ।

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम लाभग्राही

हालसम्म आउँदा बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, एकलमहिला तथा विधवा, लोपोन्मुख तथा सीमान्तकृत जातजातिलगायतका नागरिकहरुसामु आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा उत्पन्न जोखिम वा कठिनाई व्यवस्थापन गर्न सघाउ पुऱ्याउने हेतुले नेपाल सरकारले सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई निकै सुधार र विस्तार गर्दै आएको देखिएको छ ।

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमका पक्षहरु

सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी कार्यक्रमहरुलाई लक्षित व्यक्तिको योगदानमा आधारित हुने र नहुने गरी दुई किसिमको व्यवस्था भएको छ । योगदानमूलक प्रकृतिको सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा लाभग्राहीको प्रत्यक्ष योगदान रहेको हुन्छ र सामाजिक बीमाको रुपमा रहन्छ भने गैर योगदानमूलक प्रकृतिको सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा लाभग्राहीको योगदान नभई पूर्णतः सरकारी योगदानबाट मात्र सहयोगको रुपमा सञ्चालन हुन्छ ।

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमका प्रकारहरु

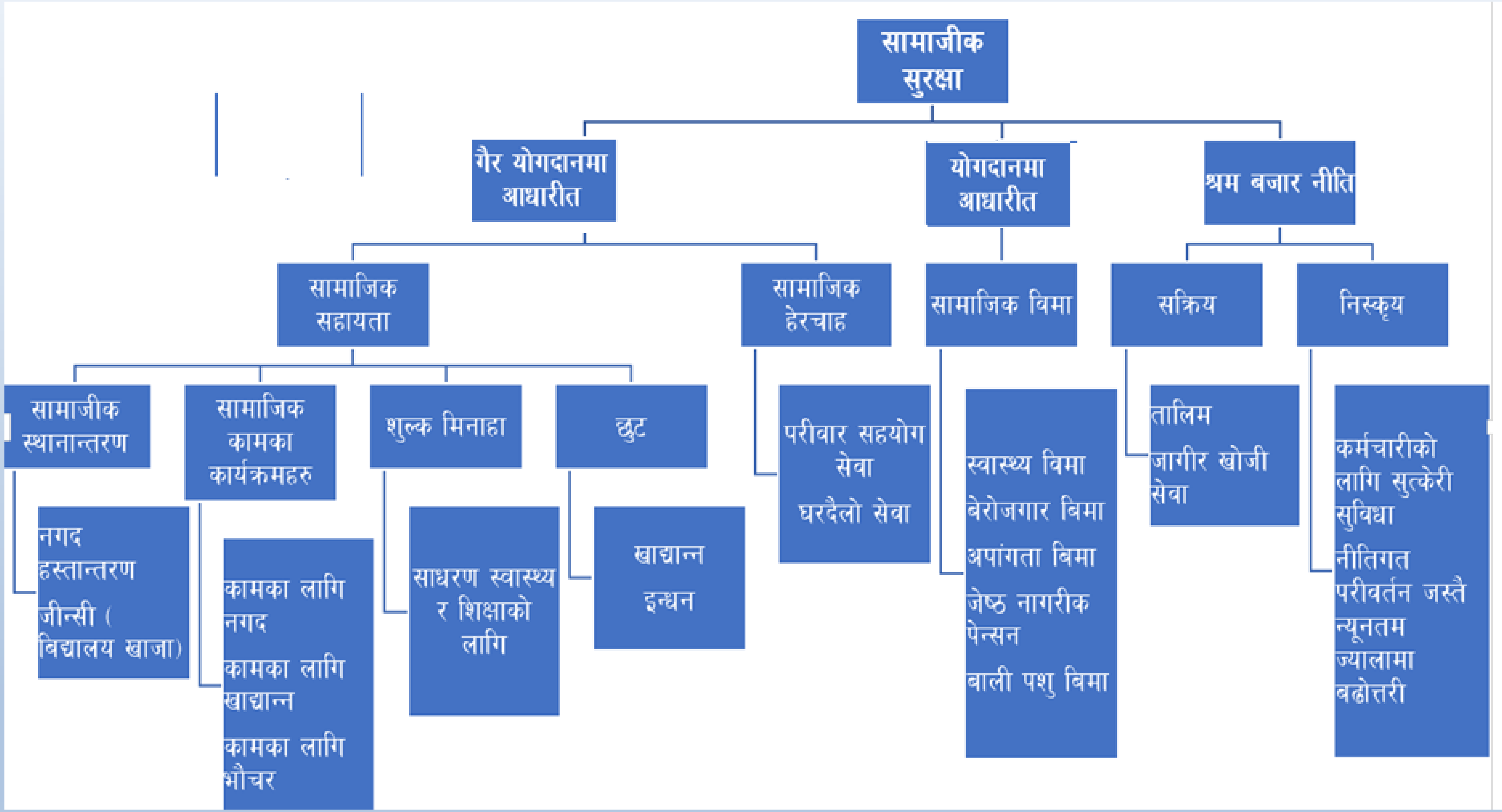

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमः उद्देश्यहरु

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमअन्तर्गत मूलतः लक्षित लाभकर्तालाई नगद हस्तान्तरण वा भत्ता वितरण गरिने कार्यक्रमको उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन्:

- राज्यको दायित्व, निर्देशक सिद्धान्त र नीतिबमोजिम सामाजिक न्याय प्रदान गर्नु,
- ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला तथा विधवा, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित तथा लोपोन्मुख जातजाति एवम् बालबालिकाको सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी हक, अधिकार संरक्षण गर्नु
- विशेष क्षेत्र र दलित परिवारका बालबालिकाको पोषण अवस्थामा सुधार ल्याउनु ।

नेपालमा सामाजिक सुरक्षाका भत्तादर

क्र.सं.	सामजिक सुरक्षाको किसिम	मासिक भत्ता दर (रु.)
१	जेष्ठ नागरिक भत्ता (दलित)	२०००
२	जेष्ठ नागरिक एकल महिला	२०००
३	जेष्ठ नागरिक भत्ता(७०बर्षमाथि)	३०००
४	जेष्ठ नागरिक क्षेत्र तोकिएको	२०००
५	अपाङ्गता भत्ता (क बर्ग)	३०००
६	ख बर्ग (आर्थिक सहायता)	१६००
७	विधवा (आर्थिक सहायता)	२०००
८	लोपोन्मुख जाति	३०००
९	बाल पोषण भत्ता	४००

श्रोत राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभागको वेभसाइट मिती २०७८।०४।३०

सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राही लगायतको जानकारी

5156
अनलाइन सूचना प्रणालीबाट व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने वडा कार्यालयहरुको संख्या
थप विवरणको लागि

544
सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणका लागि बैङ्किङ प्रणालीमा गएका स्थानीय तहको संख्या
थप विवरणको लागि

3460962
अनलाइन प्रणालीमा प्रविष्ट भए अनुसार चालु आ.व. मा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने सक्रिय लाभग्राहीको संख्या
थप विवरणको लागि

514
अनलाइन गुनासो दर्ता संख्या
थप विवरणको लागि

1141542
अनलाइन जन्म दर्ता संख्या

248804
अनलाइन बसाई सराई दर्ता संख्या

438439
अनलाइन विवाह दर्ता संख्या

13113
अनलाइन सम्बन्धविच्छेद दर्ता संख्या

299526
अनलाइन मृत्यु दर्ता संख्या

श्रोत राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभागको वेभसाइट मिती २०७८।०४।३०

सामाजिक सुरक्षा र प्रकोप

- सामाजिक सुरक्षा प्रणाली जस्ले सामान्य र संकट दुवै खालका परीस्थीतीमा प्रभावित मानिसहरुको आवश्यकताहरुलाई सम्बोधन गर्छ र विशेषरुपले अति आबस्यकीय सेवालाई सुचारु गर्न तथा आवस्यकताहरुको सम्बोधन गर्न मौजुदा क्षमतालाई बढाउन सहयोग गर्दछ।
- सामाजिक सुरक्षा संग जोखिम न्युनीकरण र प्रतिकार्य दुवैलाई संबोधन गर्न सक्ने संभावनाहरु छन्।

गरिब परिवार पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण निर्देशिका, २०७५

सुशासन ऐन, २०६४ को दफा ४५ ले दीएको अधिकार अनुसारको निर्देशीका

गरिब परीवारलाई अति गरिब, मध्यम गरिब र सामान्य गरिबमा बर्गीकरण

भूमि ब्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयले गरिब परिवार पहिचान तथा परिचयपत्र वितरणको लागि विभिन्न स्थानीय तहमा कार्यक्रम संचालन गरीरहेको, हालसम्म ६३ जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन गरी अधिकांस जिल्लामा काम सम्पन्न भैसकेको

गरिब परिवार पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण निर्देशिका, २०७५

गरिब परिवार पहिचानका सूचकहरु

१. जनसांख्यिक तथा मानवीय अवस्था: परिवारको आकार, परिवारको शैक्षिक अवस्था, परिवारमा निजी स्कुलमा अध्ययनरत बालबालिका, परिवारिक औसत आयु,

२. परिवारका सदस्यको रोजगारीको अवस्था, आम्दानीको स्रोत, परिवारमा आश्रित व्यक्तिहरुको सङ्ख्या,

३. बसोबास (घर) को भौतिक अवस्था: घरको स्वामित्व, घरको छाना, घरको भित्ता, घरको जगको प्रकार, घरमा भएका कोठा सङ्ख्या,

४. घरायसी सुविधा: पिउने पानीको उपलब्धता, शौचालयको सुविधा र प्रकार, खाना पकाउने इन्धन, बत्तीको स्रोत,

५. घरायसी सम्पत्ति: गाडी, इन्टरनेट जडान, केबल टेलिभिजन, टेलिफोन, रेफ्रिजरेटर, पशु चौपाया र चराचुरुङ्गीको सङ्ख्या आदि,

६. भौगोलिक क्षेत्र तथा क्षेत्रगत गरिबीको अवस्था: भौगोलिक क्षेत्रगत अवस्था (हिमाल, पहाड, तराई),

७. जातजातिगत गरिबीको अवस्था: सीमान्तकृत जातजातिगत समूह,

८. जग्गा जमिनको अवस्था र त्यसको अनुमानित मूल्य,

९. परिवारको आम्दानी: माथि उल्लेखित चरहरुलाई आधार मानेर परिवारको समग्र अनुमानित आम्दानीको प्रक्षेपण गर्ने ।

गरिब परिवार पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण निर्देशिका, २०७५
प्रश्नवली सर्वेक्षण

खण्ड ३ : आवाससम्बन्धी विवरण

3	3.1		3.2	3.3		3.4		3.5		3.6	
घरपरिवार क्रमसंख्या	तपाईंको परिवार बसोबास गरेको घरको स्वामित्व कस्तो हो ?		तपाईंको परिवारले कति कोठा प्रयोग गरेको छ ?	तपाईंको परिवार बसोबास गरेको घरको जग केले बनेको छ ?		तपाईंको परिवार बसोबास गरेको घरको भूईं केले बनेको छ ?		तपाईंको परिवार बसोबास गरेको घरको बाहिरी गारो केले बनेको छ ?		तपाईंको परिवार बसोबास गरेको घरको छानोको प्रकार कस्तो छ ?	
	निजी	1		ढलान पिल्लरसहितको	1	माटो/बालुवा	1	सिमेन्ट जोडिएको ईंट/ढु	1	ढलान/सिमेन्ट	1
	भाडामा	2		सिमेन्ट जोडिएको ईंट/ढुङ्गा	2	सिमेन्ट	2	माटो जोडिएको ईंट/ढुङ्गा	2	जस्ता/टायल/ढुङ्गा	2
	संस्थागत	3		माटो जोडिएको ईंट/ढुङ्गा	3	काठ/फल्याक/पार्केट	3	काठ/फल्याक	3	माटो/काठ/फल्याक	3
	अन्य	4		काठको खम्बा गाडेको	4	टायल/मार्बल/ग्रेनाइट	4	बाँसको सामग्री	4	खर/पराल/छ्वाली	4
				अन्य	5	ईंट/ढुङ्गा	5	काँचो ईंट	5	अन्य	5
						अन्य	6	अन्य	6		
			कोठा संख्या								

Page 1

Introduction | Individual | **Housing** | Assets | Screening | Certification

विपद्को समयमा सामाजीक सुरक्षा प्रयोग गरी थप अभावग्रस्त घरधुरी पहीचान गर्ने तरीका

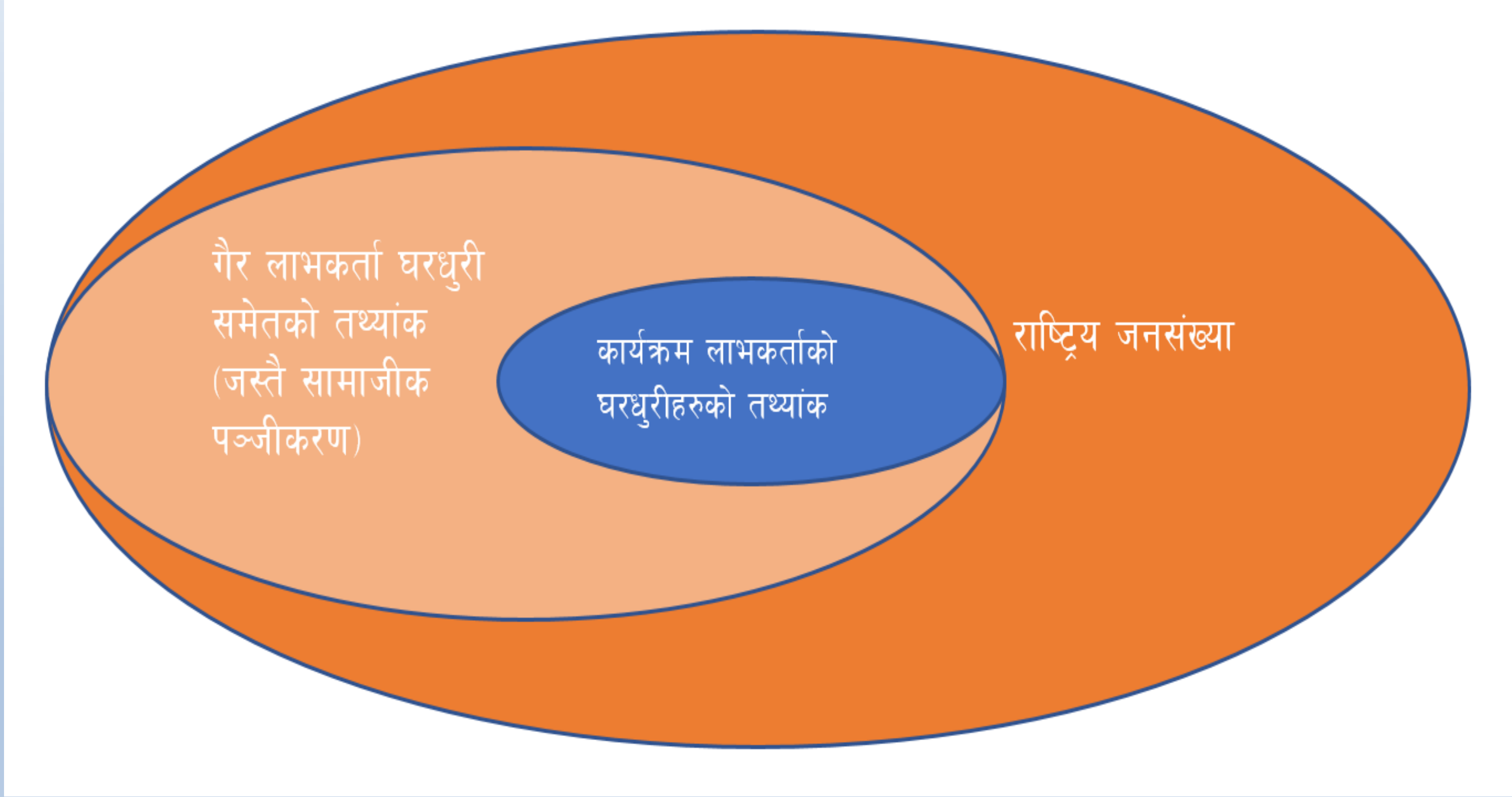

प्रकोप प्रतीकार्यात्मक सामाजिक सुरक्षा (SRSP)

प्रचलनमा रहेको सामाजीक सुरक्षा कार्यक्रम र पद्धतीलाई, प्रकोपका घटनाहरुसंग जुध्नलाई प्रयोग गर्न योग्य बनाउने तरीकालाई प्रकोप प्रतिकार्यात्मक सामाजीक सुरक्षा भनीन्छ ।

प्रकोप प्रतिकार्यात्मक सामाजिक सुरक्षा (SRSP) किन आवश्यक छ ?

- मानविय संकटहरुको समयावधि, जटिलता, गंभिरता र संख्याहरु लगातार बढ्दै छ जसले गर्दा मौजुदा पारम्परिक मानविय प्रणालीहरुमा भार बढ्दै छ ।
- हालका संकटहरुले कल्पना नै गर्न नसकिने स्तरमा मानिसहरु विस्थापित भएका छन् ।
- धेरै जसो संकटहरु पुर्वानुमानित, बारम्बार आईरहने तथा लामो समयसम्म रहने खालका हुन्छन ।
- छोटो अवधीका मानविय कार्यक्रमहरुले दिर्धकालिन संकटहरुलाई राम्रोसंग संबोधन गर्न सक्दैन त्यसबेलामा सामाजिक सुरक्षा जस्ता दिर्धकालिन कार्यक्रमहरुले केहि हदसम्म सहयोग गर्न सक्छ ।
- बिपद् पश्चात गरीने प्रतिकार्यहरु भन्दा भईरहेको प्रणालीहरु मार्फत गरीने पुर्व कृयाकलापहरु बढी किफायती भएको प्रमाणहरु बढ्दै गईरहेको छ ।
- निम्न र मझौला आय भएका देशहरुमा स्थापित सामाजिक सुरक्षा प्रणालीहरुबाट आपात्कालमा प्रतिकार्य गर्न फाईदाजनक हुन्छ ।

विपद् प्रतिकार्यात्मक सामाजीक सुरक्षा सम्बन्धि सरोकारवालाको दृष्टिकोण

हीरादेवी पौडेल, उपसचिव
राष्ट्रिय विपद् जोखीम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
श्रोत http://dpnet.org.np/news

There is a need to finalize the National Social Security Framework making it inclusive and disaster responsive. Also there is need of the disaster risk financial policy with the clear provision regarding the cash transfer mechanism, linkage between the social security and disaster related programs and the updated database regarding the people residing in high risk areas and to develop the response plan accordingly. SRSP should come through a systematic process for supporting the people considering the level of requirement.

विपद् प्रतिकार्यात्मक सामाजीक सुरक्षा सम्बन्धि सरोकारवालाको दृष्टिकोण

ऋषी राज आचार्य, उपसचिव
संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
श्रोत **http://dpnet.org.np/news**

If reliable data and information is managed, in the leadership of Local Level we can move ahead into SRSP. Stakeholders and development partners need to support Local Level to update the database and make it reliable. MoFAGA is working with the high priority to integrate SRSP and it is also facilitating to develop Local Strategy prioritizing the risk transfer mechanism and SRSP. Many Local Levels are formulating disaster preparedness and response plans and the priority is given to integrate SRSP in these plans. On the basis of data while providing social security allowance, we have been providing top-up grants to disaster affected people, however this doesn’t address all concerns so we need to move ahead on a need basis. In the leadership of Local Level, the Federal and Provincial Government, development partners and concerned stakeholders should collaborate for this initiative.

विपद् प्रतिकार्यात्मक सामाजीक सुरक्षा सम्बन्धि सरोकारवालाको दृष्टिकोण

मा. डा. राम कुमार फुयाल
सदस्य
राष्ट्रिय योजना आयोग
श्रोत **http://dpnet.org.np/news**

The 15th periodic plan has included the equitable distribution of resources and has also planned the inclusion of disaster sensitive development package and aims that 60% Nepalese will be under social protection within 5 years to achieve this aim. NPC prepared the Integrated National Social Framework 2077 and it will soon be endorsed and implemented. Sometimes, the needy people are excluded due to data mismanagement so we are working on a need-based, right-based, and contribution-based approach for social protection. The weak coordination and collaboration mechanism between ministries and different agencies have also created problems in the social protection system. However, after the promulgation of Integrated National Social framework 2077, the coordination collaboration and social protection system will be strengthened.

धन्यवाद !